

graffiti

графіті

Артем
Чех

РОЖЕВІ
СИРОПИ

• повість
• оповідання

Харків
«ФОЛІО»
2012

ЧАСТИНА ПЕРША
СКАРБ

Розділ 1

На дачу його відправили батьки. Після невдалого закінчення дев'ятого класу, коли у табелі стояли одні трійки і бездоганною була лише поведінка, батьки — працівники цукрового заводу — одноставно вирішили покарати Ваню за всі його шкільні гріхи й відправити терміном у два місяці на дачу: «В серпні — ну добре, добре, вмовив — погуляєш у дворі зі своїми пацанами».

З пацанами Ваня не гуляв, з ними спільна мова не знаходилась, тому він їх унікав, і вони, ті пацани, були далеко не його. Але щоб батьки вважали Ванине покарання достатньо вичерпним, довелося зіграти на публіку. Публіка повірила. Овації не вшухали довго.

Дача була оптимальним варіантом проведення часу канікул. Два місяці на досліді навколишнього світу, шістдесят днів сонця, кропиви, п'явок та красноперок, які так полюбляють підживитися тими ж п'явками на шлюзі. Ще у Вані був щоденник. У школі вести його було нецікаво. Спостерігати не було за ким, а свій внутрішній світ він паперу не довіряв. Що можна було писати у той щоденник? Цілий жовтень він був закоханий у Аліну Куницьку, в листопаді їздив на екскурсію до Канева, грудень, січень, лютий пройшли непоміченими — навіть снігу порядного не було. У березні він закохався у Настю Печерську. А квітень і травень він якось оминув стороною, немов калюжу,

що розстелилася посеред дороги. У селі можна було записувати абсолютно все. Навіть репліки сусіда Івана Кириловича, лісничого.

А ще у селі були корови, і він любив, як вони пахнуть.

На дачі вже сьомий рік жила баба Зіна. Ні, вона не була бабою, яка могла днями гнутися над картоплею та помідорами чи, припустімо, квоктати біля курочок. Боже збав. Баба Зіна була швидше лісною феєю, лицарем соснового гаю, грізним феодалом сунічних галявин й ожінових заростей, апологетом гігантського макроорганізму з усіма його мурашниками, просіками та корисними травками. Селом ходили чутки, що баба була відьмою. Інакше чого вона весь час у лісі пропадає? Селянам того не зрозуміти. Бабу Зіну розуміли лише дачники. Наприклад, Афанасій. Він всякчас намагався підженитися до баби Зіни, але все обмежувалося лише спільними вилазками до Шилипукського лісництва та походами на Бубликову гору за материнкою. Афанасій залицятися не вмів. Невизнаний інтелігент, усе життя пропрацював на швейній фабриці в товаристві жінок, але ніколи не був одружений. Більше того, ходили чутки про його нереалізований чоловічий потенціал, який так і не вистрелив навіть під кінець життя. Власне, кінець ще не настав, проте потенціал, певно, спустив повітря, наче надувний матрац в кінці пляжного сезону. Афанасій любив Ваню і нерідко робив йому подарунки. Але завжди не влучав. Футбольний м'яч Ваня подарував сусідському Паші, вважаючи футбол грою для дебілів та селяків. Такому луку він би зрадів років п'ять тому. Брат Паші, маленький Женя, на кілька років став Чингачуком. Мокасини йому купили на місцевому ринку. Мокасини були джинсові, але ж то Америка. Там усе джинсове. Женя був задоволений.

А от Ваня — не дуже.

Він поважав Афанасія, але той ну надто вже намагався сподобатися Вані. Ну так уже вихилявся, що чесне слово. Баба все одно свій ліс не проміняє ні на одного дачника.

Ще була веломашина. То був не велосипед, і не ровёр, як казали місцеві, і навіть не лісапед, як казали ну вже дуже місцеві. То була веломашина. Так свою роздовбану «Україну» називав листоноша дядя Сергій Валентинович. Дядя Сергій Валентинович поважав свою роботу, поважав себе і поважав той транспорт, на якому доводилося пересуватися селом. Він був не поштар і, тим більше, не почтальйон. Він був листоноша. А його велосипед був не велосипедом, а веломашиною. В цьому слові була сила і міць. Це слово сльозилося шаною до свого транспорту. Навіть більше — пихою. Якщо хто не знає, всім працівникам пошти, які розносять листи та газети, квитанції та повістки, видається формений одяг. Його ніколи ніхто не одягав. Ніхто, крім дяді Сергія Валентиновича, який постійно випрасовував його до здубеніння. Він накрохмлював не тільки свою темно-синю форму, але й коричневу шіточку своїх вусиків. Коли дядя Сергій Валентинович заходив до подвір'я, Ваня вибігав назустріч, аби подивитися на це бездоганно комічне шоу. Штани защеПЛені прищіпкою, аби не дай бог холоші не втрапили до промасленого цепу, вичищені туфлі, вилізана веломашина, видовжений ніс, хоч і плюгава, але горда постава. Гучний голос.

— Вам лист! — казав дядя Сергій Валентинович і протягував квитанцію за використану електроенергію.

Затим сідав на свою веломашину, проїжджав три метри і зупинявся біля сусідньої хвіртки. Свій велосипед Ваня теж називав виключно веломашиною. Спочатку він називав його жартома, перекривлюючи листоношу, але згодом це увійшло у звичку. Він вже і сам забув, чому саме веломашина. Це слово проросло крізь міський бетон і стало звичним. Нормальним.

Ваня любив і свою дачу, і село, посеред якого містилася їхня ділянка. Багато літніх та весняних днів він провів на землі. І пов'язано у нього з цим селом було, певно, більше, ніж з містом. Пам'ять відбирає найсвітліше.

Смола прилипала до підшов, пахло свинями та скошеною травою. Біля бару «Фаворит» товклися кілька місцевих мужичків. Кожен з них тримав у руках пластиковий півлітровий стакан з розливним пивом.

Навколо дохлого вужа роїлися мухи.

Ваня оминув сільську школу, зелений сквер з гіпсовим, фарбованим срібрянкою невідомим солдатом і вийшов до городів. Понад ставком, через покинуті хліви він дістався свого будинку. Цей зелений дах він упізнає у будь-якому стані.

Біля літньої кухні сиділа баба Зіна. Вона перебирала полуниці, з самої кухні долинав запах варення.

— Ваню! — зраділа баба Зіна. — А я тобі вже першої полуниці назбирала. І черешня вже.

— Привіт, — махнув він наплічником, і той упав біля винограду, що накривав весь майданчик між хатою та літньою кухнею.

— Стомився?

— Не, — посміхнувся Ваня і зняв сорочку.

— Дош буде, — подивилася баба угору, але окрім виноградного листа нічого не побачила. — Парить.

— Ага.

— Поїж, може?

— Потім, — відмахнувся Ваня.

— До хлівів поїдеш? — стримуючи очевидне розчарування, запитала баба.

— Ага.

Ваня відніс речі до хати, перевдягся у дачне — старі шорти та вицвілу футболку, — зазирнув до всіх кімнат і куточків, зробив умовний перепис інструментів у майстерні, навіщось поплував на холодний паяльник і вискочив на вулицю.

— А де ключі від сараю? — запитав він у баби.

— Там відкрито.

Одразу біля дверей стояв його вороний. Точніше ворона. Веломашина «Україна». Позашляховик, вірний друг

та надійний товариш. Осідлавши веломашину, Ваня, зумисне наїжджаючи на розплавлену смолу, понісся на інший бік села, туди, ближче до штучного озера з коропами та вічнозеленого вигону.

Дача... На дачі догуджують свої останні серенади хрущі, розриваються в агонічних гавкотах сусідські собаки, на небі — сонце, особливе сонце, такого у місті не зустрінеш. Дача... Його дача — це не сільський клуб і не місцеві мешканці. Його дача — це незорана стерня, літня кухня, витоптана стежинка від будинку до туалету. Його дача — це вицвілий килимок над ліжком, різні предмети, які вже десятиліттями припадають пилом у шухлядах комодів та шаф. Веранда, колодязь, ковбаня в кінці городу, сливи, порічки, паяльник, веломашини, гамак. Горище, на якому так солодко спати після обіду, горіх, в затінку якого так приємно читати.

Його дача — це Борис Полевой, Нестайко, Трублаїні, Биков, Симонов і чомусь Брем Стокер.

Ваня сидів на лавці й клював полуниці. Дехто у селі називав їх трускавками, але це слово здавалося Вані якимось мертвим: «трускавка» асоціювалася у нього зі словом «смерть». А полуниці — полуниці були округлі, соковиті, повні пузатої гостинності. Трускавка — то жебрак при дорозі, сліпий, з прогнилими очницями, жовтошкірий, одягнений у мішковину. Він сидить голодний, його обліпили мухи, з ніздрів сочиться гній. І цей жебрак сильно-сильно хоче їсти, але йому ніхто не дає. Тому що навкруги розруха, голод, моровиця, чума і холера.

А от полуниця — то така приємна тітонька. Новенька плахта, білосніжна сорочка, рум'яні щічки. Вона виходить з хати, у руках тримає величезного глиняного тареля з варениками або пампушками. Вона всіх пригощає, посміхається, а потім кличе у свої кімнати — любитися.

— Полуниці краще, — буркнув Ваня собі під ніс.

— Ніж що? — почув він за спиною.

Біля хвіртки стояв Афоня.

— А баби немає. Вона в травах. Тобто в лісі.

— Я знаю. Дай мені, Ванюта, дрель.

— Дрель?

— Треба дірок насвердлить, буду карниз вішати.

— А ви вмієте?

— Карниз вішати?

— Дірки робити!

Афоня не вмів нічого. Це був дачник-білоручка. Кажали, що його троюрідний брат був Віталій Білоножка, але то були лише чутки. У сусідніх Кумейках оно типу Іра Білик жила. Ваня їздив, перевіряв, хату шукав — не знайшов. Чутки. А от Афанасій таки був безрукий. Можливо, вам хтось ще скаже і про Безрукова — ви теж не вірте.

— Якщо руки ростуть не з того місця, то це не руки, а ноги, — розважливо сказав Афоня. — Поможеш?

— Поможеш, — важко зітхнув Ваня, взяв у майстерні дріль, ключ та кілька свердел і поплився за Афанасієм.

— Ти не бійся, я заплачу.

— Та ну, — відмахнувся Ваня.

Афанасій і не вмовляв — нема чого робити ще комусь за дірки платити. Подарую йому два олімпійських рублі. В кишені старого ватника знайшов. Він же, здається, нумізмат.

— Ти ж нумізмат, Ваню?

— Трохи є.

— От і добре. У мене є два рублі совецькі. Олімпійські.

Будинок Афоні був бідненький. Власне, як і подвір'я. Не вмів він працювати руками. Все начиння залишилося від старих господарів, які продали ділянку з будинком ще наприкінці вісімдесятих. Паркан, немов дозрілі соняхи, хилився до землі, старі цебра перетворилися на безформні шматки іржі, дах на веранді підпирали граблі. Дачу Афанасій тримав через любов до природи та хворі легені. Городом його користувалася тьотя Галя. У неї троє синів

і чоловік, а у Афанасія крім хворих легенів — лише квіти. Квіти Афанасій не просто любив — обожнював. Ними він засаджував усе подвір'я. Починаючи від незабудок і закінчуючи гліциніями. Самих ірисів зо двадцять сортів, навіть громовиця — дуже дорога. За корінець громовиці Афанасій віддав п'яту частину пенсії. Це, зауважте, за одну квітку. А були ще насичена журавлина, штормова, юнна, ксифіум. І багато інших. Були і звичайні, просто білі або просто сині ірисы, так тих — як гною. Ще у Афанасія росло багато тюльпанів, але вони вже відцвіли, зосталося хіба кілька пізніх. Маки, центаврії — це з дворових, собачих квітів. Півонії. І ще з десятків назв, яких Ваня не в силах не те що запам'ятати — вимовити навіть. І це тільки червень!

— Побачиш, що тут за місяць буде! — не без гордості сказав Афанасій.

Зовні він був схожий на російського актора Олександра Балуєва. Тільки старше. І все село свого часу ледь не пересварилося через Афоню. Одні стверджували, що як чоловік — він ні на що не здатен. Аргументувати це їм було важко, але як пояснити те, що він один, без дружини?

— А так! — кричала друга половина села, яка стояла на тому, що Афанасій легко обходиться без дружини, тому що дружина йому і не потрібна зовсім. На Балуєва схожий — раз, стільки квітів — два. Навіщо йому стільки квітів? Це відхилення від норми. Не можна ж так. Явно у нього не все гаразд.

Розділ 2

— О'кей, — сказав Ваня. — Де дрилять?

Афанасій посміхнувся — слово «дрилять» йому, очевидно, сподобалося.

З М І С Т

РОЖЕВІ СИРОПИ

<i>Частина перша. Скарб</i>	5
<i>Частина друга. Рожеві сиропи</i>	40
<i>Частина третя. Винахідники</i>	66
<i>Епілог</i>	102

ОПОВІДАННЯ

Вбити пересмішника	109
Одинадцять п'ятсот	124
Тичинка	135
Торжество поминок	143
Моя територія «А»	153
Наша любов	163
Арнольд, з яким я свого часу жив в одній квартирі	167
Нарта	175